

Intelligens – vad är det egentligen?

SYNNBERGWIKIPEDIA

I dagligt tal kan vi säga om en person att han eller hon är "smart" eller "intelligent". Men vad menar vi egentligen med det?

Oavsett vad vi menar är intelligens nästan alltid en egenskap som vi uppfattar som positiv. Motsatsen, att vara osmart eller dum, är ju inte särskilt eftersträvanvärt och vi kan lägga stor möda på att inte framstå som sådana. Kanske för att vi någonstans därinne vet om att vi ganska ofta gör och säger dumma eller ogenomtänkta saker och faktiskt känner oss ganska korade lite nu och då.

När vi hör ordet "intelligens" brukar vi nog ofta spontant tänka att det är när man är bra på matte eller på att snabbt lösa logiska problem, liknande de som du hittar på sidan 21. Sådant är utan tvekan en del av det moderna intelligensbegreppet, men detta är betydligt bredare än så.

OLIKA INTELLIGENSER

Forskarna är inte överens om hur intelligens ska definieras, men de är åtminstone eniga om är att det inte bara handlar om matematiska och logiska förmågor, utan om en mängd olika faktorer som exempelvis problemlösningsförmåga, inlärningsförmåga, minne, logik, musikalitet, språk och kommunikation, kreativitet, anpassningsbarhet, empati och förmåga

Alfred Binet skapade det första moderna IQ-testet för att identifiera funktionsnedsatta barn.

att förstå sig själv och andra. Meningarna går isär angående om det finns en så kallad generell intelligens, alltså en egenskap som innebär att om man är bättre på språk än genomsnittet så har man också bättre minne och språklig förmåga och allt det där andra. Sådant stämmer ofta men inte alltid.

ATT MÄTA IQ

Att mäta intelligens (IQ) är inte enkelt, i synnerhet inte de sista egenskaperna i uppräkningslistan här ovanför som har med social kompetens att göra och som brukar ingå i det som kallas EQ (emotionell intelligenskvot). Man tänker sig i alla fall att intelligens är normalfördelad¹ kring ett medianvärde på 100, med 50 och 150 som extremvärden. Bara drygt 2% av befolkningen har värden som ligger under 70 eller över 130.

IQ OCH MILJÖ

Det tycks vara på liknande sätt med intelligens som med många andra mänskliga egenskaper – det handlar om en samverkan mellan arv och miljö. Vi föds med gener som utgör ramar för att vi ska bli mer eller mindre långa eller muskulösa och sedan avgör faktorer som näringsstatus och fysisk aktivitet var någonstans inom de ramarna vi hamnar. Man har jämfört DNA hos grupper av människor med hög IQ med sådana med medelmåttig IQ, men har inte lyckats påvisa någon enskild gen som påverkar IQ:n. I den mån det handlar om genetik är det frågan om mycket komplicerade samband.

När det gäller miljöfaktorerna kan det handla om kultursammanhanget, näringsinnehållet i kosten och i vilken mån man får ägna sig åt att skapa, planera eller lösa problem. Japanska barn har till exempel en medel-IQ på 111. Det går inte att utesluta genetiska faktorer, men det troligaste är att det är resultatet av en kombination av miljöfaktorer. Det finns alltså visst fog för idén att man med hjälp av olika slags "hjärngympa" som sudoku, korsordslösning och annat, åtminstone delvis kan utveckla och bevara sin intelligens.

INTELLIGENS OCH MEDVETANDE

Kan en dator vara intelligent? Det påminner om frågan ifall en dator är medveten. Vi utvecklar den frågan i en separat artikel, men kortfattat kan vi konstatera att en maskin definitivt kan *bete sig* som om den vore både medveten och intelligent. Men det är inte samma sak som att den faktiskt *är* det. En levande orkidé och en konstgjord kan vara omöjliga att skilja åt för ögat. Men de är ändå bokstavligen talat väsensskilda: all världens samlade kunskap förmår inte beskriva den levande orkidéns väsen, medan den konstgjordas väsen kan i princip sammanfattas med ett enda ord: plast.

På motsvarande sätt kan det vara omöjligt att avgöra om en fråga besvaras av en chatt-robot eller en levande människa, trots att roboten kan sammanfattas med ett enda ord: algoritm.

algoritm (-itm) *-en -er* s. räknemönster
el. metod **-isk**
instruktion för hur man, steg för steg,
löser en matematisk eller logisk
uppgift.

IQ OCH BIBELN

Sett ur ett bibliskt perspektiv där vi som olika mänskliga individer liknas vid kroppsdelar i en och samma kropp (t ex i 1 Kor 12) finns ingen anledning för en individ att bli högfärdig för att man har fått ett högt resultat på ett visst IQ-test. De förmågor eller talanger vi har är gåvor som vi fått att förvalta och dela med varandra. Alla olika slag av intelligenser är lika värdefulla därför att de bär upp och kompletterar varandra. Oavsett om det handlar om ett samhälle, en förening eller en kristen församling så behövs logisk och matematisk kompetens, emotionell kompetens, kreativa förmågor, estetiska förmågor och allting annat. Mensaklubbar² för inbördes beundran har därför knappast något existensberättigande. Däremot visar Jesus liknelse i Matt 25:14-30 att det är viktigt att förvalta och utveckla de talanger, inberäknat den intelligens, som vi har fått med oss in i livet. Det står om Jesus att han blev "visare för varje dag" (Luk 2:52). Det borde naturligtvis gälla för oss också.

/Redaktionen

NOTER

1. Ett aningen banalt men lättbegripligt sätt att förklara vad en normalfördelning är att lyssna när man poppar popcorn. Relativt få popcorn poppar efter en dryg minut, väldigt många poppar en stund senare och efter dryga två minuter är det glest mellan popplingarna igen. Frekvensen av popplingarna inritade i ett diagram skulle ge formen av en gammaldags kyrkklocka. Den kallas normalfördelningskurvan eller Gausskurvan.
2. Mensa Sverige har funnits sedan 1964 och samlar personer som fått ett resultat som motsvarande de övre 2% av befolkningen när det gäller IQ. Det finns flera skalor för att mäta IQ, men alla har IQ 100 som genomsnitt för befolkningen. Skalan som används i Sverige heter Wechsler och har minimigränsen 131 för medlemskap. Det finns länder som använder andra skalor och därför har de ett annat värde på det provresultat för IQ som krävs för att erbjuda medlemskap (två andra kända skalor är Stanford-Binet respektive Cattell). (Källa: Mensa.se)